

האוכלוסייה החרדית בישראל: מאפיינים, צרכים וחסמים בצריכת שירותי רווחה

דוח מחקר לקראת היערכות
משרד הרווחה והביטחון החברתי
לגידול הצפוי באוכלוסייה החרדית

אלישע בן מאיר

הדר שני

סמדר סומך

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

המחקר הוזמן על ידי משרד הרווחה והביטחון החברתי ומומן בסיועו

הצעה לציטוט (APA):

בן מאיר, א', שני, ה' וסומך, ס' (2026). האוכלוסייה החרדית בישראל: מאפיינים, צרכים
וחסמים בצריכת שירותי רווחה: דוח מחקר לקראת היערכות משרד הרווחה והביטחון
החברתי לגידול הצפוי באוכלוסייה החרדית. דמ-086-26. מכון מאיר-ג'וינט-ברוקדייל.

מכון מאיר-ג'וינט ברוקדייל

ת"ד 3886 ירושלים 9103702

טלפון: 02-6557400

brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

תקציר

רקע

האוכלוסייה החרדית היא הקבוצה הצומחת במהירות הגבוהה ביותר בישראל, וצפויה על פי התחזיות להוות כ-17.9% מן האוכלוסייה עד שנת 2035, עם שיעור גבוה במיוחד של ילדים ובני נוער. מאפייניה הדמוגרפיים, הכלכליים והתרבותיים משפיעים על צורכי הרווחה שלה ועל דפוסי השימוש בשירותים, זאת לצד חסמים תרבותיים ואי-אמון במוסדות המדינה. הגידול המואץ מחדד את הצורך בהתאמת שירותי הרווחה מבחינה כמותית ואיכותית.

עיקרי הממצאים

שיעורי עוני גבוהים

מנתוני המוסד לביטוח לאומי עולה כי בשנת 2023 היו **33%** מן המשפחות החרדיות מתחת לקו העוני לעומת **14%** מן המשפחות היהודיות שאינן חרדיות

◀ **ריבוי ילדים, הכנסה נמוכה ושיעור תעסוקה נמוך בקרב גברים יוצרים עומס כלכלי מתמשך. העוני אינו נתפס בהכרח כמצוקה, אך בפועל הוא מייצר קשיים תפקודיים.**

מאפייני הפונים לשירותי רווחה ודפוסי השימוש בהם

- בשנת 2024 14% מן החרדים היו רשומים במחלקות לשירותים חברתיים לעומת כ-10% מן היהודים שאינם חרדים. אולם בניכוי הרשומים שלא הוגדרה להם נזקקות פרט, שיעור מקבלי השירות במחלקות כשיעור מן האוכלוסייה היה דומה בשתי הקבוצות: 4.7% מן החרדים ו-6.5% מן היהודים שאינם חרדים
- שיעור גבוה מן החרדים עם תיק פעיל הם ילדים (57%) ושיעור נמוך הם זקנים (4%), לעומת 32% ו-25% בקרב יהודים שאינם חרדים
- לשיעור גבוה יותר של חרדים לעומת יהודים שאינם חרדים, נרשמות נזקקויות המבטאות מאפיינים פיזיים או אילוצים חומריים כמו קשיים התפתחותיים, מוגבלות או בעיות כלכליות:
 - בשנת 2024 ל-37% מן החרדים ול-28% מן היהודים שאינם חרדים נרשמה נזקקות משק בגין עוני והדרה
 - שיעור החרדים שנרשמה להם נזקקות משק בית מפורטת 'עוני רב ממדי' מתמשך' היה יותר מפי 1.5 לעומת יהודים שאינם חרדים (11% לעומת 7%, בהתאמה)

▪ נזקקות הפרט המפורטת השכיחה יותר בקרב חרדים היא 'קשיים בהתפתחות הילד' (14% לעומת 7% בקרב יהודים שאינם חרדים, ב-2024), גם כאשר בוחנים את בני 17-0 בלבד (33% לעומת 26%, בהתאמה)

◀ **שיעור הפונים לשירותי הרווחה בקרב חרדים דומה לשיעור הפונים בקרב יהודים שאינם חרדים. ואולם בקרב החרדים הוא מושפע יותר משיעור הילדים הגבוה באוכלוסייה ומחשש מחשיפת קשיים במשפחה, וכולל שיעור גבוה של קשיים בהתפתחות הילד, מוגבלות וקשיים כלכליים.**

חסמים לפנייה לשירותי הרווחה

◀ **חשש מהיטמעות בחברה הכללית ורצון לשמור על צביון החיים החרדי, חשש שחשיפה תפגע בשמה הטוב של המשפחה ובאפשרויות השידוך של ילדי המשפחה לצד אי-אמון במוסדות המדינה, גורמים לכך שחלק גדול מן הפונים מגיעים בשלב מתקדם של מצוקה, מה שמקשה על טיפול מועיל.**

הגעה לשירותים רק
במצבים חמורים

העדפה לפתרונות
בתוך הקהילה

חשש לכגיעה באפשרויות
השידוך של ילדי המשפחה
ובשמה הטוב של המשפחה

החברה החילונית הכללית היום تدע שאם אישה לא תספר על אלימות, יש סיכוי גדול שהיא תירצח בסופו של דבר. אבל בחברה החרדית גם אין את המודעות לזה, וגם לא יעשו את זה, כי אישה תגיד 'אני אחטוף מכות. אני אסבול, אבל לא אפגע בשידוכים של הילדים שלי' (איש מקצוע חרדי בתחום הרווחה)

תפקיד ההנהגה החרדית והרשת הקהילתית

◀ **ההנהגה הרבנית מתפקדת כסמכות עליונה ומוסדות קהילתיים מתווכים בין הקהילה לשירותי הרווחה ואף מחליפים אותם.**

ישנם שירותי רווחה חלופיים
בקהילה אך לעיתים מזומנות הם
אינם עומדים בסטנדרטים מקצועיים

החלטות על פנייה
לשירותי רווחה מתקבלות
פעמים רבות על ידי רבנים

יש מלא מקרים שבהם פונים לרווחה, יש מקרה של עוני, שאין בעיה שהרווחה תדע מזה כי הרווחה בדרך כלל לא תוציא ילדים מהבית על הרקע הזה, ואם יש לרב פחד שהרווחה תוציא מהבית, הרב לא יספר לרווחה, וגם אם הרב יראה שלרווחה אין הרבה מאוד מה לתת, הרב לא יפנה את זה לרווחה כי אין שום טעם"

התאמה תרבותית של שירותי הרווחה הכרחית

◀ התאמה תרבותית של שירותי הרווחה היא הכרחית לשיתוף פעולה של האוכלוסייה החרדית.

חשיבות להכרדה
מגדרית ורגישות
לזרמים שונים

צורך בהיכרות עם שפה
וכללי התנהגות הייחודיים
לחברה החרדית

מחסור בעובדים
סוציאליים חרדים
(כ-1%)

” מטפלת ששאלה [נער] מטופל אם צפה במשחק כדורגל שנערך יום קודם לכן איבדה במידה רבה את האמון של המטופל והמשפחה בגלל חוסר ההתאמה התרבותית” (עובדת סוציאלית)

◀ הגידול המהיר באוכלוסייה החרדית מחייב התאמה מערכתית ותרבותית של שירותי הרווחה ושל היקפם, תוך שיתוף פעולה עם הקהילה ומנהיגיה.

כיווני פעולה

3

הגדלת מספר אנשי
המקצוע החרדים
ושימורם

2

הסדרת הכשרות
לכשירות תרבותית לכלל
העובדים

1

הקמת יחידה ייעודית
במשרד הרווחה לנושא
החברה החרדית

5

התאמת השירותים למאפיינים
דמוגרפיים (ריבוי ילדים, מעט זקנים)

4

מיסוד שיתופי פעולה עם ההנהגה
הרבנית ועם גורמים קהילתיים